

บทที่ 6

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่องกระบวนการสร้างเนื้อหาเกี่ยวกับ "ความซื่อสัตย์สุจริต" ในรายการโทรทัศน์ของสำนักงาน ป.ป.ป. นี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการสร้างเนื้อหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการผลิตรายการเมืองคนดี ซึ่งเป็นรายการโทรทัศน์ของสำนักงาน ป.ป.ป.

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ศึกษากระบวนการสร้าง และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในรายการ โดยใช้แนวคิดของเวสลีย์ และ แมคสัน เรื่องแบบจำลองเชิงแนวคิดรวบยอดแนวคิด เรื่องกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์ และแนวคิดเรื่องการปลูกฝังเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต โดยใช้สื่อมวลชนเป็นกรอบในการศึกษาวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้เป็นหลักฐานประกอบการศึกษาในครั้งนี้รวบรวมจากฝ่ายประชาสัมพันธ์ กองวิจัยและวางแผน สำนักงาน ป.ป.ป. และจากบริษัท บิลเลี่ยน เซ็นจูรี จำกัด ซึ่งเป็นผู้ผลิตรายการ ประกอบด้วย เทปโทรทัศน์ และบทโทรทัศน์ รายการเมืองคนดี จำนวน 52 ตอน โครงการจัดทำสารคดีเส้นทางโทรทัศน์ของสำนักงาน ป.ป.ป. พ.ศ. 2534 รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์ รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการเสริมสร้างทัศนคติค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริต เอกสารประกอบการประชุม เอกสารการแก้ไขปรับปรุงบทโทรทัศน์ของฝ่ายประชาสัมพันธ์ สำนักงาน ป.ป.ป. และสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยสรุปผลได้ ดังนี้

1. จากการศึกษา กระบวนการสร้างรายการเมืองคนดี เกี่ยวกับ "ความซื่อสัตย์สุจริต" พบว่า ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ

- 1) การกำหนดกรอบความคิดและเนื้อหา โดยคณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์
- 2) การดำเนินการผลิต โดยทีมงานของ บริษัท บิลเลี่ยน เซ็นจูรี จำกัด นำกรอบความคิดของเนื้อหาไปจัดทำเป็นบทโทรทัศน์ และส่งให้คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์พิจารณาและแก้ไขปรับ

ปรุง จากนั้นจึงเป็นขั้นตอนของการถ่ายทำ ตัดต่อ และตรวจ
แก้ไขก่อนที่จะส่งมอบงาน

1) การกำหนดกรอบความคิดและเนื้อหา

คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ ได้ริเริ่มจัดทำรายการเมืองคนดี โดย
ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายของรายการให้เป็นเด็กอายุ 7-12 ปี และกำหนดวัตถุประสงค์
ประสงค์ของรายการ สรุปได้ว่า เพื่อให้เด็กมีความเชื่อมั่น และศรัทธาในการ
ทำความดีและมีความซื่อสัตย์สุจริต ให้ทราบถึงผลร้ายของการทุจริต และผลดีของ
ความซื่อสัตย์สุจริต โดยเริ่มจากการกระทำความดีในจุดเล็ก ๆ จนเป็นนิสัย และ
เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะได้เป็นกำลังสำคัญ และเป็นแนวร่วมในการป้องกันการ
ทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายหลักในการ
ดำเนินงานของคณะกรรมการ ป.ป.ป. คือ ลดการทุจริตและประพฤติมิชอบใน
วงราชการให้เหลือน้อยที่สุด

สำหรับการดำเนินการผลิตรายการ ได้จ้างบริษัทเอกชนที่ประกวด
ราคาได้เป็นผู้ดำเนินการผลิต คือ บริษัท บิลเลียน เซ็นจูรี จำกัด

จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดและคัดเลือก
เนื้อหา คือ คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ ซึ่งประกอบด้วย บุคคลผู้ทรงคุณวุฒิ
และเชี่ยวชาญในเรื่องการประชาสัมพันธ์ จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งจากภาค
เอกชน ราชการ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน คณะกรรมการประชาสัมพันธ์
จะเป็นผู้กำหนดกรอบความคิดหลักในเนื้อหาที่จะทำไปจัดทำรายการแต่ละตอน และ
เป็นผู้พิจารณาตั้งแต่การตั้งชื่อรายการและพิจารณาเนื้อหาและรายละเอียดอื่น ๆ
ในบทโทรทัศน์ทุกตอน

เนื้อหาที่คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ ได้กำหนดกรอบไว้ เป็นเรื่อง
ของการทำความดี และการทุจริตหรือการโกง ตั้งแต่เรื่องเล็กน้อยไปจนถึงเรื่อง
ใหญ่ ๆ เช่น การโกงเงิน สำหรับแนวความคิดเรื่อง "ซื่อสัตย์สุจริต" และการ
เป็นคนดีนั้น กำหนดให้เป็นผู้ที่ซื่อสัตย์สุจริต ทั้งต่อหน้าและลับหลัง การไม่พูดโกหก
เป็นผู้ตรงต่อเวลา การดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ขยัน อดออม และสามารถมี
เกียรติได้โดยไม่ต้องโกง การรังเกียจและต่อต้านคนโกง และการยกย่องคนดี
มีความซื่อสัตย์สุจริต โดยมีกรอบหรือหลักที่กำหนดไว้ว่า เนื้อเรื่องไม่ให้กระทบถึง

บุคคลหรือหน่วยงาน และไม่ให้เป็นเรื่องที่ไม่สมจริง

จากการศึกษาพบว่า เนื้อหาเรื่อง "ความซื่อสัตย์สุจริต" ที่คณะกรรมการประชาสัมพันธ์มุ่งที่จะปลูกฝังให้กับเด็ก มี 5 ประเด็น ได้แก่

1. ความซื่อสัตย์ในเรื่องเงิน ทรัพย์สิน สิ่งของ ไม่ขโมย ไม่ยกยอก ไม่เบียดบัง เก็บของผู้อื่นได้แล้วคืนเจ้าของ

2. ความซื่อสัตย์ในเรื่องระเบียบวินัย ได้แก่ การรักษาระเบียบวินัย และการตรงต่อเวลารวมทั้งการไม่โกงเวลาการทำงาน

3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบ ถ้าเป็นนักเรียนก็ต้องตั้งใจเรียน ไม่เกียจคร้าน ไม่ลอกการบ้าน ถ้าเป็นผู้ใหญ่ก็มีความรับผิดชอบ ต่องาน ไม่แอบอ้างผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน ทำงานด้วยความสุจริต มีความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว ไม่ใช่จ่ายพุ่มเพื่อย ฐัจจกอดอม

4. การรังเกียจและต่อต้านคนโกงหรือคนทำไม่ถูกต้อง

5. การยกย่องคนดีมีความซื่อสัตย์สุจริต

ในขั้นตอนนี้ ผู้ที่มีบทบาทเป็น "ตัวตั้งตัวตี" และแสดงบทบาทในการตัดสินใจคัดเลือกเนื้อหาของรายการ คือ คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์

2) การดำเนินการผลิต

เมื่อบริษัท บิลเลียน เซ็นจูรี จำกัด ซึ่งเป็นผู้ผลิตรายการได้รับแนวคิดจากคณะกรรมการประชาสัมพันธ์ ได้นำไปประชุมกับทีมงาน ซึ่งประกอบด้วยทีมงานหาข้อมูล ทีมงานเขียนบท ทีมงานติดต่อประสานงานเรื่องสถานที่ สำหรับผู้เขียนบท มีนายประยูร บุญชม ซึ่งเป็นผู้ควบคุมการผลิตก็ร่วมเขียนด้วย และผู้เขียนบทอีก 2-3 คนที่ไม่ประสงค์จะเปิดเผยชื่อ

เมื่อจัดทำบทโทรทัศน์เสร็จในแต่ละตอน ก่อนที่จะไปดำเนินการถ่ายทำบริษัท บิลเลียน เซ็นจูรี จำกัด ต้องส่งบทโทรทัศน์ครั้งละ 5 ตอน ให้คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ ในขั้นตอนนี้ได้มีการแก้ไขบทโทรทัศน์มาก โดยเฉพาะถ้ามีการนำเสนอที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง และเกียรติของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง การนำเสนอที่แสดงความก้าวร้าวรุนแรง (เช่น การยกพวกตีกันของนักเรียนต่างโรงเรียน การแสดงที่มีปืน มีค เป็นอาวุธ เป็นต้น) รวมทั้งเรื่องราวที่ไม่สมเหตุสมผลหรือไม่น่าจะเป็นจริงได้

ก็จะถูกตัดออกไปหรือให้ปรับปรุงแก้ไข นอกจากนี้ การพิจารณาเนื้อหาของรายการแต่ละตอนยังคำนึงถึงผลดี-ผลเสีย ที่จะตามมาจากการชมรายการของเด็กด้วย เช่น การทำผิดของเด็ก ผู้ใหญ่ควรให้โอกาสแก้ตัว และถ้าผู้ทำผิดกลับใจและหันมาใช้ความพยายามจะประสบความสำเร็จได้ เป็นการให้กำลังใจกับผู้ที่ตั้งใจจะทำความดีด้วย

เมื่อได้บทโทรทัศน์แล้วก็จะนำไปถ่ายทำและติดต่อ สำหรับการถ่ายทำบริษัท ใช้ตัวแสดงส่วนใหญ่เป็นนักเรียนต่าง ๆ และนักแสดงที่ไม่ใช่มืออาชีพ เนื่องจากข้อจำกัดในด้านงบประมาณ จึงทำให้เกิดปัญหาเรื่องการแสดงที่ไม่สมจริงหรือไม่สมบทบาทเท่าที่ควร การถ่ายทำต้องใช้เวลามาก เนื่องจากต้องถ่ายซ้ำ (Take) หลายครั้ง

จากการศึกษาของผู้วิจัยโดยการดูเทปโทรทัศน์ทั้ง 52 ตอน พบว่า มีการใช้ตัวแสดงซ้ำ ๆ กันมาก ทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ สำหรับผู้ใหญ่ที่เป็นตัวแสดงบางคนก็เป็นทีมงานของบริษัท บิลเลียน เซ็นจูรี จำกัด ด้วย

เมื่อถ่ายทำเสร็จแล้ว จะมีการแก้ไขในช่วงก่อนรับมอบงานหรือการตรวจรับงาน เป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่ประสบปัญหาค่อนข้างมาก เพราะแม้บริษัทจะยินดีแก้ไขให้แต่เวลาก็กระชั้นมาก บางตอนการแสดงของตัวแสดงไม่จำเป็นต้องถ่ายทำใหม่ทั้งหมด และจากการศึกษาพบว่า ในบางตอนที่คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ ขอให้แก้ไขในรายละเอียดบางอย่างของบทโทรทัศน์ที่เสนอให้พิจารณา แต่เมื่อถ่ายทำก็ไม่ปรากฏว่ามีการแก้ไขแต่อย่างใด ซึ่งทางบริษัทให้เหตุผลว่ามีข้อจำกัดเรื่องเวลา เพราะมีการติดต่อสถานที่ในการถ่ายทำไว้แล้ว ถ้าเปลี่ยนใหม่ก็จะต้องนัดใหม่ และทำให้งานขั้นตอนอื่น ๆ สะดุด ในขั้นตอนสุดท้ายนี้ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ หรือเป็นผู้มีอำนาจการตัดสินใจ (Decision maker) ได้แก่ นางสาวดวงพร รุจิเรข

สำหรับแนวคิดเรื่องกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์ จากการศึกษ พบว่า กระบวนการสร้างเนื้อหาของรายการเมืองคนดี อยู่ในขั้นวางแผนการผลิตขั้นผลิตรายการ และขั้นหลังการผลิตรายการ โดยเริ่มจากขั้นแรกที่เสนอโครงการโดยคณะกรรมการประชาสัมพันธ์ การวางกรอบความคิดและเนื้อหาของรายการ การจัดทำบทโทรทัศน์ การถ่ายทำ การติดต่อ จนกระทั่งสำเร็จออก

มาเป็นเทปโทรทัศน์ จำนวน 52 ตอน

2. จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้าง
เนื้อหาของรายการเมืองคนดี มีดังนี้

1) ผู้ชม (ผู้รับสาร) ในงานวิจัย คือ กลุ่มเป้าหมายของรายการ
ซึ่งเป็นเด็กอายุ 7-12 ปี การกำหนดเนื้อหาจึงเป็นเรื่องที่เด็กเข้าใจง่ายเป็น
เรื่องใกล้ตัว และไม่ควรเป็นเรื่องของความรุนแรงหรือก้าวร้าว อย่างไรก็ตาม
จากการศึกษาพบว่า เนื้อหาบางตอนเป็นเรื่องราวของผู้ใหญ่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับเด็ก

2) เวลา คือ เวลาในการผลิตและเวลาในการออกอากาศ
จากการศึกษา พบว่า เวลาค่อนข้างมีบทบาทในการสร้างและ
คัดเลือกเนื้อหามาก เนื่องจากเวลาในการผลิตและส่งมอบงานค่อนข้างจำกัด ทำ
ให้เนื้อหาที่ได้รับการนำเสนอไม่หลากหลาย และบางเรื่องไม่ได้รับการนำเสนอ
เลย คือเรื่องความซื่อสัตย์ต่อเวลา (การตรงต่อเวลา) ส่วนเวลาในการออก
อากาศ ไม่มีผลต่อการกำหนดเนื้อหา

3) แนวคิดที่มีผลต่อการกำหนดเนื้อหา

จากแนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน Roger Clause
ที่มองว่าสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งของสังคม ได้ทำหน้าที่ในการขัดเกลา
ทางสังคม ในแง่ที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารทางปัญญาที่มุ่งให้ข่าวสารและให้
การศึกษาอบรม รวมทั้งการถ่ายทอดค่านิยมและบทบาทหน้าที่ทางสังคม และแนว
คิดของ Gerbner ในเรื่องการสื่อมวลชน ในการปลูกฝังทัศนคติค่านิยมนั้น
ป.ป.ป. ได้จัดทำรายการเมืองคนดีเพื่อให้รายการนี้เพื่อใช้ทำหน้าที่ในการถ่ายทอด
ค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริตให้กับเด็กในกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งหากสามารถ
กำหนดเนื้อหาของรายการได้เหมาะสมแล้ว การทำหน้าที่ในการอบรมของ
รายการเมืองคนดีในฐานะ สื่อมวลชนก็จะสามารถกำหนดพฤติกรรมบางอย่างอันมี
ผลมาจากทัศนคติที่ถูกปลูกฝังจากเนื้อหาของรายการได้

จากการวิเคราะห์รูปแบบในการนำเสนอเนื้อหาเรื่อง "ความซื่อ
สัตย์สุจริต" ในรายการเมืองคนดีทั้ง 52 ตอน พบว่า ประกอบด้วย

1. การให้ความหมายเพื่อให้เด็กเข้าใจคำว่า "ซื่อสัตย์สุจริต"
เป็นอย่างไร และการโกง หรือการทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เป็น
อย่างไร

2. การแนะนำแนวทางหรือวิธีปฏิบัติที่จะนำไปสู่การเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต" หรือ "การเป็นคนดี" จะต้องทำอย่างไร
3. ซ้ำให้เห็นถึงผลดีและผลเสียของการกระทำ กล่าวคือ ถ้าทำดี จะได้รับการยอมรับและยกย่องจากสังคม แต่ถ้าทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ก็จะถูกต่อต้านหรือถูกรังเกียจจากสังคม

การนำเสนอเนื้อหาดังกล่าวนี้ เป็นสิ่งที่ ป.ป.ป. ได้มุ่งหวัง เพื่อจะขัดเกลาเด็กให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และเป็นคนดี โดยเชื่อว่ารายการเมืองคนดี จะสามารถทำหน้าที่ในการอบรม (สั่งสอน) เด็กได้ ตามแนวคิดเรื่องกระบวนการขัดเกลาทางสังคม และแนวคิดเรื่องการปลูกฝังทัศนคติค่านิยม ซึ่งจำเป็นต้องมีการนำเสนอรายการดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป และคำนึงถึงปัจจัยและองค์ประกอบอื่น ๆ ร่วมด้วย

การศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างเนื้อหาเกี่ยวกับ "ความซื่อสัตย์สุจริต" ในรายการโทรทัศน์ของสำนักงาน ป.ป.ป. นอกจากจะทำให้เข้าใจถึงกระบวนการสร้างเนื้อหา และปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเนื้อหาตลอดจนให้ทราบถึงสัดส่วนของเนื้อหาในรายการดังกล่าว ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้ว ยังทำให้สามารถมองเห็นแนวทางการประชาสัมพันธ์ และการเสริมสร้างทัศนคติค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริตของสำนักงาน ป.ป.ป. ซึ่งเดิมมีภาพพจน์ในด้านการปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ เพียงด้านเดียว ซึ่งหน่วยงานที่มีลักษณะการทำงานในแนวทางเดียวกัน สามารถนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผนในการทำงานได้

ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากผู้เขียนบทของบริษัท บิลเลี่ยน เซ็นจูรี จำกัด ไม่ใช่พนักงานของบริษัทฯ โดยตรง แต่เป็นลักษณะของการรับงานพิเศษ ซึ่งทำให้ไม่สามารถติดต่อเพื่อนำข้อมูลในส่วนของผู้เขียนบทมาวิเคราะห์ได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับแนวทางการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ "ความซื่อสัตย์สุจริต" ยังมีน้อย จึงศึกษาจากและแนวคิดและงานวิจัยเท่าที่มีอยู่ คาดว่าหากต่อไปในอนาคตมีผู้สนใจศึกษามากขึ้นอาจทำให้ขอบเขตของการศึกษากว้างขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรมีการศึกษาถึงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ทราบว่าการใช้รายการเมืองคนดี จะสามารถเสริมทัศนคติค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริตในกลุ่มเด็กได้ผลมากน้อยเพียงใด ซึ่งจะสามารถทำได้ เมื่อสำนักงาน ป.ป.ป. ได้นำไปเผยแพร่ให้กว้างขวางกว่าปัจจุบัน

2. ควรมีการนำแนวคิด และทฤษฎีทางจิตวิทยามาประกอบการศึกษา เพื่อเป็นการขยายขอบเขตของการศึกษาให้กว้างขวางมากขึ้น ซึ่งจะทำให้สิ่งที่ศึกษา มีความสมบูรณ์และน่าสนใจยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย